

1

Taksojuht paistis tundvat kohmetust, avastades, et mitte kedagi – isegi mitte ametnikku vastuvõtulaua taga – polnud ootamas, et mind tervitada. Ta uitas inimtühjas fuajees, otsekui loodaks leida seal mõne potitaime või tugitoolide taha peitunud hotellitöötaja. Lõpuks asetas ta mu kohvrid liftiukse kõrvale põrandale ja lahkus, pomisedes midagi vabanduseks.

Fuajee oli küllaltki avar, siia mahtus päris mitu hajusalt paigutatud kohvilauakest, ilma et ruum oleks mõjunud täiskiilutuna. Ent lagi oli madal ja märgatavalt lāngus, tekitades kergelt klaustrofoobilise meeleolu, ning hoolimata sellest, et väljas paistis päike, oli siinne valgus sūnkjas. Ainult vastuvõtulaua juures seinal oli ere päikesetriip, mis valgustas tumedat puidust seinapaneeli ning riiulit inglise, prantsuse ja saksa ajakirjadega. Samuti märkasin ma vastuvõtulaual väikest hōbedast kellukest ning olin juba ligi astumas, et seda helistada, kui kusagil minu selja taga avanes uks ja sisse astus noor vormirōivais mees.

„Tere õhtust, härra,” ütles ta väsinud toonil ning, seades ennast vastuvõtulaua taha, hakkas minu kohta sissekannet tegema. Kuigi ta pomises midagi, mis oli mõeldud vabandama tema āraolekut, oli tema hoiak esialgu ilmselgelt ũkskōikne. Ent niipea, kui olin nimetanud oma nime, noormees vōpatas ning ajas end kiiresti sirgu.

„Hārra Ryder, andke andeks, et ma teid āra ei tundnud. Hārra Hoffman, meie direktor, soovis vāga, et saaks teid isiklikult vastu vōtta. Aga just āsja pidi ta kahjuks tōttama ũhele tāhtsale koosolekule.”

„Sellest pole tōesti lugu. Loodan, et kohtume temaga hiljem.”

Registraator tāitis kiirustades ankeetide lahtreid, kinnitades ũha pominal, kui vāga direktorit pahandab, et ta on minu saabumise maha maganud. Kahel korral mainis ta erakordselt pingelist tōöd

„neljapäeva õhtu” ettevalmistustega, mis hoiab direktorit hotel-
list eemal hoopis pikemalt, kui võib pidada tavaliseks. Ma lihtsalt
noogutasin, kuid ei jaksanud ennast kokku võtta, et lähemalt uurida,
mida kujutab endast „neljapäeva õhtu”.

„Oi, ja härra Brodskyl läks täna lihtsalt suurepäraselt,” rääkis
ametnik särama lüües. „Tõesti suurepäraselt. Täna hommikul tegi
ta selle orkestriga neli tundi proovi, kordagi katkestamata. Ja kuu-
lake teda praegu! Ikka veel hoolega asja juures, mõtestab seda kõike,
nüüd juba üksinda.”

Ta osutas fuajee kaugema osa poole. Alles siis jõudis minu tead-
vusse, et kusagil hoone sisemuses mängitakse klaverit; üle summu-
tatud tänavamüra oli klaverimängu vaevu kuulda. Tõstsin pea ja
kuulatasin lähemalt. Mängiti üht ja sedasama lühikest fraasi –
Mullery „Vertikaalsuse” teisest osast – üha uuesti, pikkamisi ja
süvenenult.

„Muidugi, kui direktor kohal oleks,” rääkis ametnik, „siis oleks
ta vist küll härra Brodsky siia teiega kohtuma toonud. Aga mina
pole kindel ...” Ta naeris. „Aga mina pole kindel, kas tohiksin teda
häirida. Vaadake, ta keskendub nii sügavalt ...”

„Muidugi, muidugi. Teine kord.”

„Kui direktor kohal oleks ...” Ta jättis lause lõpetamata ja hakkas
taas naerma. Siis kummardus ta ettepoole ja ütles tasasel häälel:
„Kujutage ette, härra, mõnedel külalistel on jätkunud jultumust
kaevata. Selle üle, et me iga kord salongi sulgeme, kui härra Brodskyl
on klaverit tarvis. Imelik, mis mõnel inimesel küll pähe võib tulla!
Kaks külalist käisid eile teineteise teadmata härra Hoffmanile kaeba-
mas. Teil ei maksa kahelda, et neile näidati õige ruttu koht kätte.”

„Kahtlemata. Te ütlesite Brodsky?” Mõtlesin selle nime üle, kuid
see ei öelnud mulle midagi. Siis tabasin endal ametniku hämmeldu-
nud pilgu ja kiirustasin ütleva: „Jah, jah. Ma ootan väga kohtumist
härra Brodskyga, kui sobiv hetk kätte jõuab.”

„Kui ainult direktor kohal oleks.”

„Palun ärge muretsege. Nii, kui see on kõik, siis ma oleksin nüüd
väga tänulik ...”

„Aga muidugi, härra. Kindlasti olete pärast nii pikka reisi väga väsinud. Siin on teie võti. Seal on Gustav, kes juhatab teid teie tuppa.”

Vaatasin selja taha ja nägin, et fuajee teises otsas ootab vanaldane portjee. Ta seisis avatud liftiukse ees ja silmitses murelikult lifti sisemust. Kui ma lähemale astusin, ta võpatas. Seejärel võttis ta mu kohvrid ja kiirustas minu järel lifti.

Kui lift liikuma hakkas, hoidis eakas portjee mõlemat kohvrit endiselt käes ja ma nägin, kuidas tema nägu pingutusest punaseks tõmbub. Mõlemad kohvrid olid väga rasked ja tõsine mure, et ta võib siinsamas mu silme ees kokku variseda, sundis mind ütleva:

„Kuulge, te peaksite need kohvrid tõesti maha panema.”

„Mul on hea meel, et te seda nimetasite, härra,” vastas tema ja ta hääli ei reetnud peaaegu üldse kogu seda füüsilist pingutust, mida kohvrite õhus hoidmine temalt nõudis. „Kui ma alles ametisse asusin, nüüdseks palju aastaid tagasi, siis aetasin ma pagasi põrandale. Võtsin selle uuesti üles ainult siis, kui tõesti hädavajalik. Kui tuli liikuma hakata, võiks öelda. Tuleb tunnistada, esimesel viieteistkümnel aastal, kui ma siin töötasin, kasutasin ma tõesti seda meetodit. Paljud meie linna noored portjeed kasutavad seda tänini. Aga mind te enam milleltki sääraselt ei taba. Ja pealegi, härra, ei sõida me kuigi kõrgele.”

Meie sõit jätkus vaikuses. Siis ma ütlesin:

„Nii et te töotate selles hotellis juba mõnda aega.”

„Praeguse seisuga kakskümmend seitse aastat, härra. Selle aja jooksul olen ma siin igasuguseid asju näha saanud. Aga muidugi oli hotell olemas ammu enne seda, kui mina siia jõudsin. Usutakse, et kaheksateistkümnendal sajandil veetis siin ühe öö ei keegi muu kui Friedrich Suur, ja nagu räägitakse, oli see juba tollal teada-tuntud kõrtsimaja. Oo jaa, aastate jooksul on siin nii mõnigi tähtis ajalooline sündmus toimunud. Mõni teine kord, kui te nii väsinud pole, härra, räägin teile rõõmuga mõne niisuguse loo.”

„Aga teil jäi ennist jutt pooleli,” ütlesin mina, „sellest, miks teie meelest pole õige pagasit põrandale panna.”

„Ah jaa,” vastas portjee. „Vaadake, see on väga huvitav küsimus. Nagu te arvatagi võite, härra, on niisuguses linnas nagu meie oma palju hotelle. See tähendab, et paljud siinsed elanikud on mõnel eluhetkel portjeeametit proovinud. Nii mõnigi neist paistab arvavat, et tuleb lihtsalt vorm selga tõmmata ja ongi kõik, saavadki kohe tööga hakkama. Seda pettekujutlust on meie linnas ammuigi au sees peetud. Nimetage seda kohalikuks müüdiks, kui soovite. Ja ma olen valmis möönma, et oli aeg, kui minagi pikemalt mõtlemata sama meelt olin. Aga ükskord – nüüd on sellest juba tõesti palju aega möödas – käisime naisega puhkusel. Sõitsime Šveitsi, Luzerni linna. Minu naist nüüd enam ei ole, härra, aga iga kord, kui ma tema peale mõtlen, meenutan meie lühikest puhkusereisi. Seal järve ääres on väga ilus. Küllap te teate seda kohta. Pärast hommikusööki käisime mõnikord imelisel paadisõidul. No nii, aga kui tagasi asja juurde tulla, siis puhkuse jooksul märkasid ma, et sealsetel elanikel polnud portjeede suhtes niisuguseid eelarvamusi nagu meie linna rahval. Kuidas nüüd öeldagi, härra. Seal suhtuti portjeedesse palju suurema *austusega*. Parimad portjeed olid koguni üldiselt tuntud ja juhtivad hotellid võistlesid omavahel, et neid oma teenistusse saada. Tuleb tunnistada, et see avas mu silmad. Aga meie linnas, nojah, on see mõttelaad valitsenud juba palju aastaid. Kui aus olla, siin on päevi, mil ma kahtlen, kas seda üldse kunagi õnnestub välja juurida. Ega ma ei taha sellega öelda, nagu käituksid inimesed meiega kuidagi jämedalt. Kaugel sellest, minusse on siin suhtutud viisakalt ja arusaamisega. Aga vaadake, härra, ikka veel arvatakse, et igaüks võib seda tööd teha, kui ainult ette võtab, kui vähegi tuju tuleb. Minu meelest on asi selles, et peaaegu igaühel meie linnas on millalgi tulnud pagasit ühest kohast teise tassida. Kuna nad on seda teinud, oletavad nad, et hotelliportjee amet on kõigest selle tegevuse laiendus. Siinsamas liftis on aastate jooksul sõitnud inimesi, kes on mulle öelnud: „Ma võiksin oma praeguse töö sinnapaika jätta ja portjeeks hakata.” Oh jah! No ja siis, härra, ühel päeval – üsna varsti pärast meie lühikest puhkust Luzernis – pidin ma seda juttu kuulma ühe meie tähtsama linnanõuniku suust, peaaegu sõna-sõnalt. „Mulle

meeldiks ka ühel päeval seda tööd teha,” ütles ta mulle ja osutas kohvritele. „Mulle passiks niisugune elu. Ei mingit muret.” Ma oletan, et ta püüdis lahke olla, härra. Mõista anda, et ma väärin kadestamist. Siis olin ma noorem, härra, ja ei hoidnud kohvreid käes. Need olid mul põrandal, härra, sellessamas liftis siin, ja võib arvata, et tol ajal võis minust ehk tõesti pisut sedamoodi mulje jääda. Muretu, mõistate, täpselt nagu see härrasmees mõista andis. Ja ma ütlen teile, härra, et see oli tõesti viimane piisk. Ma ei taha öelda, et selle härrasmehe sõnad oleksid mind hirmsasti vihastanud. Aga kui ta mulle seda ütles, nojah, siis nihkus kõik justkui paika. Kõik, mille üle ma juba mõnda aega olin mõtisklenud. Ja nagu ma teile selgitasin, härra, oli see üsna varsti pärast minu puhkusereise Luzerni, kus ma olin õppinud asjale natuke teise pilguga vaatama. Ja siis ma mõtlesin endamisi, et nõnda, nüüd on aeg, et meie linna portjeed püüaksid siin valitsevat suhtumist muuta. Vaadake, härra, ma olin Luzernis näinud, et võib ka teisiti, ja tundsin, et see tõesti ei kõlba kuhugi, mis meil siin toimub. Nii et ma mõtlesin hoolega järele ja valisin välja abinõud, mis ma isiklikult kavatsesin tarvitusele võtta. Küllap aimasin ma juba siis, kui raske see saab olema. Ma usun, et mõistsin juba siis, aastate eest, et minu oma põlvkonna jaoks on juba liiga hilja. Asjadel oli lastud täiesti käest minna. Aga ma leidsin, et nojah, kui mina omalt poolt teen, mis suudan, ja mul veidike midagi muuta õnnestub, siis nendel, kes pärast mind tulevad, on vähemasti selle võrra kergem. Nii et ma võtsin oma abinõud tarvitusele, härra, ja olen neist kinni pidanud, sellest päevast peale, kui too linnanõunik mulle need sõnad ütles. Ja ma võin uhkusega öelda, et nii mõnigi teine portjee meie linnas on minu eeskuju järginud. See ei tähenda, et nad oleksid võtnud tarvitusele täpselt needsamad abinõud. Aga kindlasti võime öelda, et nende abinõud olid, nojah, võrreldavad.”

„Saan aru. Ja üks teie abinõusid oli see, et te ei pane kohvreid põrandale, vaid hoiate neid käes.”

„Täpselt nii, härra, te olete mu jutu tuumale väga hästi pihta saanud. Muidugi, tuleb tunnistada, et kui ma enda jaoks need reeglid kehtestasin, olin ma palju noorem ja tugevam, ja ilmselt

ma ei osanud arvestada, et ma vananedes nõrgemaks jään. Imelik, härra, aga inimene ei mõtle selle peale. Teised portjeed on mulle rääkinud, et nendega on sama lugu. Ja siiski püüame kõik oma kunagistest otsustest kinni pidada. Aastate jooksul oleme omavahel üsna lähedaseks saanud, kokku on meid kaksteist, meie oleme veel järel nende seast, kes kunagi aastate eest siin linnas midagi muuta üritasid. Kui ma nüüd mõnes punktis taganeksin, härra, siis oleks mul tunne, et vean teisi alt. Ja kui keegi neist mõnd oma vana reeglit muudaks, siis tunneksin mina sedasama. Sest pole mingit kahtlust, mõnevõrra oleme siin siiski edu saavutanud. Väga pikk tee on veel minna, tõsi ta on, aga me oleme asja põhjalikult arutanud – saame igal pühapäeval vanalinnas Ungari kohvikus kokku, võiksite ka meie seltsi tulla, härra, te oleksite ütle mata teretulnud külaline – nojah, me oleme tihti seda asja arutanud ja igaüks meist on kindlalt nõus, et selles, kuidas meisse linnas suhtutakse, on märgata olulist paranemist. Nooremad, kes siia pärast meid on tulnud, nojah, üks nemad peavad seda kõike endastmõistetavaks. Aga meie, Ungari kohviku punt, teame, et see muutus on meie kätetöö, isegi kui see pole eriti suur. Oleksite tõesti meie seltsi väga teretulnud, mul oleks suur rõõm teid meie rühmale tutvustada. Me pole enam pooltki nii jäigad kui omal ajal, ja juba mõnda aega on mõista antud, et erakordsetel juhtudel tohib meie laudkonda kutsuda külalisi. Ja praegusel aastaajal, selle maheda pärastlõunase päikesega, on see väga meeldiv paik. Meil on oma laud varikatuse all, vaatega Vanale platsile. Väga ilus paik, härra, olen kindel, et teile seal meeldib. Aga kui nüüd minu jutu juurde tagasi tulla, siis me oleme seda asja Ungari kohvikus arutanud. Ma mõtlen neid kunagisi reegleid, millest igaüks meist võttis aastaid tagasi nõuks kinni pidada. Vaadake, keegi meist ei mõelnud sellele, mis siis juhtub, kui me vanemaks saame. Küllap me olime oma tööst sedavõrd haaratud, et elasime ainult ühest päevast teise. Või siis alahindasime aega, mis võib kuluda nende sügavalt juurdunud hoiakute muutmiseks. Aga tõsi ta on, härra, et ma olen juba vana ja iga aastaga läheb raskemaks.”

Portjee vaikis hetkeks ning paistis koormavast füüsilisest pingutusest hoolimata mõttesse vajuvat. Siis ta ütles:

„Peaksin teiega avameelne olema, härra. See oleks õiglane. Kui ma noorem olin, siis, kui ma need reeglid endale kehtestas, oli mul kombeks ikka kolm kohvrit korruga võtta, olgu need nii raske kui tahes. Kui külastajal oli ka neljas kohver, panin ma selle põrandale. Aga kolmega sain ma alati hakkama. Nojah, härra, lugu on nii, et neli aastat tagasi läks mu tervis vahepeal päris kehvaks ja raske oli toime tulla, ja nii me arutasime seda asja Ungari kohvikus. Nojah, ja lõpuks jäid kõik mu kolleegid nõusse, et mul pole tarvis enda vastu nii range olla. Lõppude lõpuks, ütlesid nad, pole meil ju tarvis muud kui anda külalistele aimu meie töö tõelisest olemusest. Olgu kotte kaks või kolm, efekt on ikka sama. Mul tuleks vähendada kohvrite arvu kaheni, ja sellest poleks midagi hullu. Ma jäin nõusse, härra, aga ma tean siiski, et see ei ole päris õige. Ma ju näen, et pilt ei ole pooltki nii mõjuv. Sest selles, kas sinu ees on kahte kohvrit tassiv portjee või kolme kohvrit tassiv portjee, mu härra, märkab isegi kõige vilumatum silm tähelepanuväärset erinevust. Ma tean seda, härra, ja tõsi ta on, mul on raske sellega leppida. Aga kui nüüd veel mu jutu juurde tagasi tulla. Ma loodan, et te nüüd mõistate, miks ma ei taha teie kohvreid maha panna. Teil on neid ainult kaks. Vähemalt mõneks aastaks veel on see mulle jõukohane koorem.”

„Nojah, see kõik on tõesti kiiduväärne,” ütlesin ma. „Teil on tõesti õnnestunud mulle soovitud muljet avaldada.”

„Ja veel tahaksin ma öelda, härra, et mina pole ainus, kes on olnud sunnitud muudatusi tegema. Me arutame neid asju pidevalt Ungari kohvikus ja tõsi ta on, igauks meist on olnud sunnitud mõne muudatuse tegema. Aga teil ei maksa tõesti arvata, et me oleme reeglites vastastikku järeleandmisi teinud. Kui nii juhtuks, siis oleksid kõik meie aastatepikkused jõupingutused ju asjatud. Varsti saaksid meist rahva naerualused. Möödakäijad hakkaksid meid mõnitama, nähes meid pühapäeva pärastlõunati oma laua ümber kogunemas. Oh ei, härra, meie oleme üksteise vastu ikka väga ranged ja, nagu

preili Hilde kahtlemata võib kinnitada, suhtub siinne kogukond meie pühapäevastesse kooskäimistesse juba lugupidavalt. Nagu öeldud, härra, olete enam kui teretunud meiega ühinema. Nii kohvik kui ka plats on mõnel säärasel päikesepaistelisel pärastlõunal väga meeldivad. Ja mõnikord laseb kohvikupidaja mustlasviuldajatel platsi peal mängida. Kohvikupidaja ise suhtub meisse kõige suurema lugupidamisega, härra. Kohvik ei ole suur, aga ta vaatab alati, et meil oleks lähedasti ruumi ja et me mugavalt oma laua ümber mahuksime. Ka siis, kui kogu ülejäänud kohvik on rahvast täis, hoolitseb omanik selle eest, et keegi meid ei nügiks ega häiriks. Isegi kõige rahvarohkemal pärastlõunal võiksime kõik ühekorraga oma laua ümber käed välja sirutada ja nendega õhus ringe joonistada, ilma et üksteist kasvõi riivaksimegi. Nii väga peab kohvikuomanik meist lugu, härra. Ma olen kindel, et preili Hilde võib teile minu sõnu kinnitada.”

„Andke andeks,” ütlesin ma, „aga kes on see preili Hilde, kellele te kogu aeg viitate?”

Niipea kui ma seda öelnud olin, märkasin, et portjee vaatab kuhugi mu õla taha. Pöörasin end ja avastasin võpatades, et me ei olegi liftis kahekesi. Minu selja taga seisis nurka surutuna väikest kasvu, elegantses ärikostüümis noor naine. Mõistes, et ma olen teda lõpuks ometi märganud, ta naeratas ja astus sammu ettepoole.

„Vabandust,” ütles ta, „loodetavasti te ei arva, et ma salaja pealt kuulasin, aga ma pidin paratamatult kõike kuulma. Kuulasin, mis Gustav teile jutustas, ja pean tunnistama, et ta on mõnede vastu meist küll üpris ebaõiglane. Ma mõtlen selle jutuga, et meie linnas ei osata portjeedest lugu pidada. Muidugi osatakse, ja just Gustavist endast peame veel kõige rohkem lugu. Kõik armastavad teda. Küllap märkate, et tema äsjases jutus oli ka üks vastuolu. Kui me nii tänamatud oleme, millega siis seletada kogu seda lugupidamist, mis neile Ungari kohvikus osaks saab? Tõesõna, Gustav, see pole sinust kuigi lahke, et sa härra Ryderile meist kõigist nii vale mulje lood.”

Seda kõike ütles ta eksimatult tajutava õrnusega hääles, ometi paistis portjee oma sõnu tõsiselt häbenevat. Ta nihutas ennast meist

kaugemale, nii et rasked kohvrid vastu tema reisi mütsusid, ja peitis süüdlaslikult pilku.

„No nii, paras talle,“ ütles noor naine naeratades. „Aga tema on tõesti üks kõige tublimatest. Me kõik armastame teda. Ta on kohutavalt tagasihoidlik ja ise ta sellest teile juba ei räägiks, aga kõik teised hotelliportjeed meie linnas vaatavad tema poole alt üles. Tegelikult poleks liialdus öelda, et nad tunnevad tema vastu aukartust. Mõnikord võib näha, kuidas nad pühapäeva pärastlõunal oma laua ümber istuvad ja kuni Gustav pole kohale jõudnud, nad juttu ei alusta. Neile tundub, et see oleks lugupidamatu, mõistate, päevakorraga ilma temata alustada. Tihtipeale võib näha, kuidas nad seal istuvad, kümnekesi või üheteistkümnekesi, kohvitassid ees, ja ootavad. Äärmisel juhul lubavad nad endale mõne sosinal lausunud märkuse, nagu kirikus. Aga kuni Gustav pole saabunud, ei tunne nad end vabalt ega alusta vestlust. Ungari kohvikusse tasub juba ainuüksi sellepärast minna, et Gustavi saabumist pealt näha. Meeleolu enne ja pärast tema kohalejõudmist on nagu öö ja päev, tõesõna. Enne istuvad ikka needsamad mornid kujud vaikides ümber laua. Siis ilmub Gustav ja kohe on lärm ja naer lahti. Nad jagavad üksteisele lusti pärast matse, patsutavad üksteist õlale. Mõnikord isegi tantsivad, jajaa, tantsivad laua peal! Neil on oma „portjeede tants“, eks ole ju, Gustav? Oo jaa, neil on väga lõbus olemine. Aga enne Gustavi saabumist pole sellest õhkugi. Tema ise ei räägiks sellest kõigest teile muidugi sõnakestki, ta on meil nii tagasihoidlik. Ja me kõik siin linnas tõesti armastame teda.”

Sellal kui noor naine rääkis, oli Gustav end ilmsesti ringi keernud, sest kui ma uuesti tema poole vaatasin, seisis ta näoga lifti vastasnurga ja seljaga meie poole. Kohvrite raskus pani tema põlved nõtkuma ja õlad võbisema. Tema pea oli sügavale ette langetatud, nii et see meie eest, kes me tema taga seisime, peaaegu varjatuks jäi, kuid ma ei oska öelda, kas selle põhjuseks oli häbelikkus või puhtfüüsiline kurnatus.

„Andke andeks, härra Ryder,“ ütles noor naine. „Ma ei ole ennast veel teile tutvustanud. Mu nimi on Hilde Stratmann. Mulle tehti ülesandeks tagada, et kõik võimalikult hästi sujuks, sellal kui te

siin meie juures viibite. Ma olen nii rõõmus, et teil lõpuks ometi õnnestus kohale jõuda. Me kõik hakkasime juba pisut muretsema. Täna hommikul ootasid kõik nii kaua, kui neil vähegi võimalik oli, aga paljudel olid tähtsad kohtumised ja nad pidid üksteise järel lahkuma. Ja nii on minu, Linnakodanike Kunstiinstituudi vähenõudliku töötaja osaks öelda teile, kui suur au teie külastus meile kõigile on.”

„Mul on väga hea meel siin olla. Aga nüüd tänasest hommikust. Kas te ütlesite ...?”

„Oi, ärge palun tänase hommiku pärast muretsege, härra Ryder. Mitte keegi ei saanud põrmugi pahaseks. Tähtis on, et te olete kohal. Teate, härra Ryder, üks asi, milles ma Gustaviga täiesti nõusse jään, on meie vanalinn. See on tõesti väga köitev ja ma soovitan alati meie külastajatel seal ära käia. Õhkkond on seal imeline, kõikjal tänavakohvikud, käsitööpoekesed, restoranid. Sinna on ainult lühike jalutuskäik, nii et peaksite juhust kasutama, niipea kui teie ajakava seda võimaldab.”

„Püüan kindlasti võimaluse leida. Muuseas, preili Stratmann, kui minu ajakavast rääkida ...” Tegin üpris rõhuka pausi, oodates, et noor naine nüüd kohkunult oma hajameelsust taipab, võib-olla ka käe diplomaadiportfelli sirutab ning ulatab mulle paberilehe või kausta. Ent kuigi ta tõepoolest kiirustas mu juttu katkestama, ütles ta hoopis:

„See tõesti on tihe ajakava, olen nõus. Ent ma loodan, et siiski mõistlikkuse piires. Oleme rangelt püüdnud üksnes kõige tähtsamate sündmuste raamesse jääda. Paratamatult külvasid paljud siinsed seltsid, kohalik ajakirjandus ja kõik teised meid palvetega üle. Teil on meie linnas nii palju imetlejaid, härra Ryder. Paljud meist peavad teid mitte lihtsalt võrratuimaks elavaks pianistiks kogu maailmas, vaid võib-olla koguni meie sajandi suurimaks. Ent me usume, et kokkuvõttes oleme suutnud keskenduda peamisele. Olen kindel, et seal pole midagi niisugust, mis teile väga vastumeelt oleks.”

Samal hetkel avanesid lifti ukSED ja eakas portjee rühkis mööda koridori minema. Kohvrite raskus sundis teda vaibal jalgu järel

vedama ning preili Stratmann ja mina, kes me talle pisut tagapool järgnesime, pidime sammu aeglustama, et temast mitte ette jõuda.

„Ma tõesti loodan, et keegi pahaseks ei saanud,” ütlesin ma talle, kui me teekonda jätkasime. „Ma mõtlen, juhul kui minu ajakavas nende jaoks aega ei jäänud.”

„Oh ei, palun ärge muretsege. Me kõik teame, miks te siin olete, ja keegi ei taha, et öeldaks, nagu oleksid nemad teid eesmärgist kõrvale kallutanud. Kui täpne olla, härra Ryder, siis peale kahe päris tähtsa seltskondliku sündmuse on kogu teie programm suuremal või vähemal määral seotud neljapäeva õhtuga. Mõistagi on teil nüüdseks juba olnud võimalus oma ajakavaga tutvuda.”

Miski selles, kuidas ta need viimased sõnad lausus, tegi päris avameelselt vastamise mulle raskeks. Seepärast pomisesin vaid: „Jajah, muidugi.”

„See tõesti on tihe ajakava. Ent me juhendusime eelkõige teie palvest, et saaksite võimalikult palju oma silmaga näha. Igati kiiduväärt lähenemine, kui te minu arvamist küsite.”

Meist eespool oli eakas portjee ühe ukse ees seisma jäänud. Lõpuks ometi pani ta mu kohvrid maha ja hakkas luku kallal kohmitsema. Kui me temani jõudsime, võttis Gustav kohvrid uuesti maast üles ja vankus toa poole, öeldes: „Palun järgnege mulle, härra.” Pidingi seda just tegema, kui preili Stratmann pani käe mu käsivarrele.

„Ma ei pea teid kinni,” ütles ta. „Tahtsin lihtsalt veel praeguse seisuga üle küsida, kas teie ajakavas on ehk siiski midagi niisugust, millega te täiesti rahul ei ole.”

Uks paiskus kinni, jättes meid koridori seisma.

„Tõesti preili Stratmann,” ütlesin ma, „üldjoontes tundus see mulle küll ... küll igati tasakaalustatud kava olevat.”

„Just nimelt teie palvet silmas pidades korraldasime kohtumise linnaelanike tugirühmaga. Tugirühm koosneb tavalistest inimestest igalt elualalt, keda on kokku viinud tunne, et meie praegune kriis on neile kannatusi põhjustanud. Seal kuulete oma kõrvaga, mida mõnel inimesel on tulnud läbi elada.”

„Ahaa. See on kindlasti väga õpetlik.”

„Ja nagu te küllap olete märganud, oleme austanud teie soovi kohtuda härra Christoffiga isiklikult. Asjaolusid arvesse võttes suhtume igati mõistvalt põhjustesse, mis ajendavad teid niisugust kohtumist paluma. Härra Christoff omalt poolt on vaimustatud, nagu võite ette kujutada. Mõistagi on temal omad põhjused, miks ta teiega kohtuda soovib. Ma tahan eelkõige öelda, et härra Christoff ja tema sõbrad teevad kõik, mis suudavad, et panna teid asjale nende pilguga vaatama. See kõik on muidugi rumalus, aga ma arvan, et see pakub ülimalt kasuliku võimaluse täiendada üldpilti sellest, mis meil siin toimunud on. Härra Ryder, te näete väga väsinud välja. Ma ei pea teid kauem kinni. Siin on mu visiitkaart. Helistage julgesti, kui teil peaks mõni mure või küsimus tekkima.”

Tänasin teda ja vaatasin, kuidas ta piki koridori eemaldus. Oma tuppa sisenedes vaagisin ma mõttes ikka veel meie vestluse mitmekesiseid tagamaid ning mul kulus hetk aega, enne kui märkasin Gustavit voodi kõrval seismas.

„Ahaa, siin te oletegi, härra.”

Ülejäänud hoone valdava tumedast puidust tahveldise järel üllatas mind toa hele ja kaasaegne välimus. Sein minu vastas oli peaaegu põrandast laeni klaasist ning selle ette riputatud lamellkardinate vahelt hoovas sisse meeldiv päikesepaiste. Minu kohvrid olid asetatud kõrvuti riidekapi ette.

„Ja nüüd, härra, palun teilt veel hetkeks kannatust,” ütles Gustav. „Ma tutvustan teile toa iseärasusi. See teeb teie siinviibimise nii mugavaks kui võimalik.”

Kõndisin Gustavi kannul mööda tuba, kui ta lülititele ja teistele seadmetele osutas. Ühel hetkel juhatas ta mu vannituppa ning jätkas oma selgitusi seal. Olin kavatsenud ta jutu katkestada, nagu mul ikka kombeks on, kui mõni portjee mulle hotellituba näitab, kuid tema usinus selle ülesande täitmisel, püüid muuta isikupärasemaks toimingut, mida tal tuleb iga päev mitu korda läbi teha, tundus kuidagi liigutav ja takistas mind sekkumast. Ja seejärel, kui ta oma selgitusi jätkas, osutades käega ruumis siia ja sinna, tuli mul akki pähe, et hoolimata kogu tema tööalasest asjatundlikkusest,

hoolimata kogu tema siirast soovist, et mul oleks mugav, varjutab tema mõtteid taas kord küsimus, mis tal juba terve päeva on meeles mõlkunud. Teiste sõnadega muretses ta järjekordselt oma tütre ja väikese tütrepoja pärast.

Kui talle niisugune kokkulepe mitme kuu eest välja pakuti, poleks Gustav osanud arvatagi, et see võiks tuua endaga kaasa midagi muud kui jäägitut rõõmu. Iga nädal pidi ta veetma ühe pärastlõuna koos tütrepojaga vanalinna tänavatel uidades, nii et Sophiel oleks võimalik minna ja omaette natuke elust rõõmu tunda. Lisaks oli kokkulepe algusest peale väga hästi hoo sisse saanud ning mõne nädalaga olid vanaisal ja tütrepojalt välja kujunenud harjumuslikud ajaviited, mis mõlemale suurt heameelt valmistasid. Nendel pärastlõunatel, kui ei sadanud, alustasid nad kiigepargist, kus Boris sai oma uusimaid julgustükke demonstreerida. Kui sadas, käisid nad hakatuseks paadimuseumis. Seejärel uitasid nad veidi vanalinna tänavatel, astusid sisse mõnda kingipoodi või peatusid mõnikord ka Vanal platsil, et mõne miimi või akrobaadi esinemist jälgida. Kuna eakas portjee oli sealkandis tuntud kuju, ei saanud nad enamasti sammugi astuda, ilma et keegi oleks neid tervitanud, ja niisugustel puhkudel kuulis Gustav ikka tütrepoja kohta komplimente. Seejärel kõndisid nad vanale sillale ja vaatasid, kuidas paadid silla alt läbi sõidavad. Viimaks jõudsid nad välja oma lemmikkohvikusse, kus tellisid kooki või jäätist ja ootasid Sophie tagasitulekut.

Algul olid need väikesed jalutuskäigud pakkunud Gustavile suurt rahuldust. Ent tihedam suhtlemine tütre ja tütrepojaga oli sundinud teda märkama tõsiasju, mille ees ta varem ehk oli eelistanud silmad sulgeda, kuni tal lõpuks polnud enam võimalik nägu teha, nagu oleks kõik hästi. Esiteks hakkas talle muret valmistama Sophie üldine meeleolu. Esimestel nädalatel oli tütar nendega rõõmsameelselt hüvasti jätnud, kiirustades kesklinna, et poodides käia või mõne sõbraga kohtuda. Ent viimasel ajal oli ta lahkunud lohiseval sammul, otsekui ei oskaks iseendaga midagi peale hakata. Kõigele lisaks oli selgesti märgata, et tema mure, mis laadi see ka polnud, oli tasapisi jätnud oma jälje ka Borisile. Tõsi, enamjaolt oli tütrepoeg

nüüdki veel südikas nagu alati. Ent portjee oli märganud, kuidas poisi näost vahetevahel, eriti neil puhkudel, kui juttu tuli kodusest elust, otsekui pilv üle libises. Ja kahe nädala eest oli juhtunud midagi, mida eakas portjee polnud suutnud enam oma mõtteist peletada.

Ta oli Borisiga jalutades möödunud ühest kohvikust, milletaolisi vanalinnas hulganisti leidus, kui äkki märkas tütart kohvikulaua taga istumas. Varikate oli klaasile varju heitnud, nii et kogu kohviku sisemus oli selgesti näha, ja sealt paistis Sophie, kes istus üksinda, kohvitass ees, ning tema näolt võis lugeda äärmist rusutust. Kui Gustavile koitis, et tütar pole jõudu leidnud isegi selleks, et vanalinnast lahkuda, rääkimata veel tema näoildest, oli ta tõsiselt kokkunenud – koguni sedavõrd, et kulus mõni hetk, enne kui tal tuli pähe püüda Borisi tähelepanu kõrvale juhtida. Ja siis oli juba hilja: Boris oli Gustavi pilku järgides korraks selgesti näinud oma ema. Väike poiss oli pilgu otsekohe kõrvale keeranud ja nad olid koos edasi jalutanud, ilma et kumbki oleks nähtut jutuks võtnud. Boris oli paari minutiga endise hea tuju tagasi saanud, kuid portjeed oli see vahejuhtum siiski suuresti häirinud, ning tollest päevast peale oli ta seda mõttes nii- ja teisipidi vaagunud. Tegelikult oli just selle vahejuhtumi meenutamine tema ilme all fuajees nii murelikuks muutnud, ning nüüd, kui ta mulle minu tuba näitas, vaevas see teda jälle.

See vana mees oli mulle meeldima hakanud ja ta äratas minus kaastunnet. Ilmselt oli ta nende asjade üle pikalt mõtteid mõlgutanud ning nüüd ähvardas oht, et ta laseb oma murel lubamatult üle pea kasvada. Mõtlesin juba kogu seda teemat temaga jutuks võtta, aga siis, kui Gustav oli oma harjumuspärasest loetelu lõpetamas, haaras mind taas jõuetus, mida ma olin hooti kogenud sellest ajast peale, kui lennukist välja astusin. Otsustasin, et arutan seda asja temaga hiljem ning saatsin ta helde jootrahaga minema.

Kui üks oli tema järel sulgunud, varisesin ma kõigi riietega voodile ning vahtisin mõnda aega tühjal pilgul lakke. Algul oli mul pea ikka veel tulvil mõtteid Gustavist ja tema mitmesugustest muredest. Aga siis, üha voodil pikutades, avastasin end mõttes heietamas

kõnelust preili Stratmanniga. Oli ilmne, et see linn ootab minult midagi enam kui lihtsalt kontserti. Ent kui ma püüdsin meenutada mõningaid oma külastuse olulisemaid üksikasju, ei läinud see mul korda. Mõistsin, kui rumal see minust oli, et ma preili Stratmanniga avameelsemalt ei kõnelnud. Kui mu ajakava ei olnud minuni jõudnud, oli see tema viga, mitte minu, ning minu kõhklused olid olnud täiesti põhjendamatud.

Mõtlesin uuesti Brodsky nime peale ja seekord tekkis mul kindel mulje, et olen tema kohta mitte kuigi kauges minevikus kusagilt lugenud või midagi kuulnud. Ja siis äkitselt kerkis mu mällu üks hetk äsjaselt pikalt lennureisilt. Istusin pimendatud salongis, teised reisijad magasid mu ümber ja mina uurisin lugemislambi ähmas- ses valgusvihus oma ajakava. Ühel hetkel ärkas minu kõrval istuv reisija üles ning üsna pea ütles ta mulle paar heatujulist sõna. Kui täpne olla, meenus mulle nüüd, oli ta end minu poole kallutanud ja esitanud mulle mingi kerge viktoriiniküsimuse, vist maailmakarikamängude jalgpalluritest. See häiris mu püüdlust põhjalikumalt ajakavasse süveneda ning ma tõrjusin ta jutukatse üpris jahedal toonil. See kõik tuli mulle nüüd päris selgesti meelde. Tõesõna, mulle tuli meelde isegi paksu halli paberi tekstuur, millele ajakava oli masinal kirjutatud, ning tuhmkollane laik, mille heitis paberile lugemislamp, ja ka lennukimootorite undamine – ent kuidas ma ka ei pingutanud, ei meenunud mulle ometi midagi sellest, mis paberilehel kirjas oli olnud.

Möödus veel mõni minut ja ma tundsin, kuidas rammestus mu endasse mähib, ning otsustasin, et pole mõtet selle pärast rohkem muretseda, enne kui olen veidi magada saanud. Teadsin kogemuste põhjal hästi, et väljapuhanuna näen ma kõike hoopis selgema pilguga. Siis võin ma minna ja preili Stratmanni üles otsida, talle seda arusaamatust selgitada, saada kätte uue eksemplari oma ajakavast ning tuua selgust kõigesse, mis selgitamist vajab.

Olin just unne suikumas, kui miski äkitselt sundis mind uuesti silmi avama ja lakke vaatama. Silmitsesin lage hoolikalt mõnda aega, ajasin end siis voodis istukile ja vaatasin ringi, tajudes iga

sekundiga aina tugevamat tuttavlikkuse tunnet. Taipasin, et ruum, kus ma praegu viibin, on seesama, mis oli olnud mu magamistoaks nende kahe aasta jooksul, kui mina ja mu vanemad elasime mu tädi majakeses Inglismaa ja Walesi piiril. Vaatasin uuesti toas ringi, siis aga, taas pikali heites, silmitsesin veel kord lage. See oli hiljuti üle krohvitud ja värvitud, selle mõõtmeid oli suurendatud ning laekarniis oli kadunud, samuti oli täielikult muudetud laearmatuuri ümbritsevaid kaunistusi. Ent see oli eksimatult sama lagi, mille poole ma oma kunagiselt kitsalt krigisevalt voodilt nii tihti olin üles vaadanud.

Keerasin end külili ja silmitsesin pörandat voodi ees. Hotell oli sinna, kus jalad pörandat puudutavad, asetanud tumeda vaibakese. Mul oli veel meeles, kuidas sedasama kohta pörandal kord kattis kulunud roheline matt, millele ma mitu korda nädalas läbimõeldult paigutasin oma plastsõdurid – kokku üle saja –, keda ma hoidsin kahes plekist küpsisekarbis. Sirutasin käe alla, nii et sõrmed riivasid hotelli vaibakest, ning see liigutus tõi mulle meelde ühe pärastlõuna, mil mina olin täiesti süüvinud oma plastsõdurite maailma, samal ajal kui allkorrusel puhkes raevukas tüli. Hääled olid sedavõrd ägedad, et ma isegi kuue- või seitsmeaastase lapsena mõistsin, et see on midagi rohkemat kui tavalised tülid. Ent ma kinnitasin endale, et see on tühiasi, ning surusin põse taas vastu rohelist matti ja jätkasin oma lahinguplaanide teostamist. Rohelise mati keskpaigas oli rebenenud koht, mis oli mulle alati suurt pahameelt põhjustanud. Ent tol pärastlõunal, kui allkorrusel kajasid üha vihasemad hääled, oli mulle äkitselt pähe tulnud, et seda rebendit võib ju kasutada võsase maaalana, mis sõduritel tuleb läbida. See avastus – et vigastust, mis ikka ja jälle oli ähvardanud mu kujutusmaailma uppi lüüa, on tõepoolest võimalik hoopis selle maailma osaks muuta – tekitas minus suurt elevust ning „võsast” sai võtmetegur paljudes lahingutes, mida ma hiljem matil orkestreerisin.

See kõik tuli mulle meelde, kui ma üha lakke vahtisin. Muidugi jäin ma täiesti teadlikuks sellest, et toas on paljugi muutunud või kadunud. Kummatigi laskus mu peale sügav rahu, kui tõdesin,

et olen pärast kõiki neid aastaid taas kord jõudnud ammusesse lapsepõlve pelgupaika. Sulgesin silmad ja hetkeks tundus, nagu ümbritseksid mind uuesti kõik need vanad mööblieseemed. Kaugemas nurgas paremat kätt kõrge valge, katkise käepidemega riidekapp. Seinal mu pea kohal tädi maal, mis kujutas Salisbury katedraali. Öökapp kahe sahtlikesega, mis olid täis mu väikesi varandusi ja salaasju. Kõik päevased pinged – pikk lend, segadus ajakavaga, Gustavi probleemid – paistsid taanduvat, ning ma tundsin, et vajun kurnatuna sügavasse unne.